

Какъв според теб е животът на децата в България? (част 1) месец ноември, 2018 г.

Тема на месеца: Какъв според теб е животът на децата в България? (част 1)

Кого попитахме: 109 деца, представители на деветте региона на Национална мрежа за децата, на възраст между 12 и 18 години, 44 момчета и 65 момичета.

В отговорите на част от въпросите има разминавания в броя деца, дали отговор на даден въпрос и броя на всички деца, взели участие в темата. Това е така, защото някои от децата, взели участие, не са отговаряли на всички шест въпроса. Мненията на децата по въпросите често съдържаха повече от един отговор наведнъж, затова групирахме мненията в няколко категории и съответно броят получени мнения в тях не означава броя деца, които мислят така.

Какво попитахме:

В област семейство:

1. По какъв начин най-много харесваш да прекарваш време с родителите си (или с възрастните, които се грижат за теб, ако не живееш с родителите си)? А има ли неща, които би ти харесало да правиш с родителите си (с възрастните, които се грижат за теб, ако не живееш с родителите си), но не правиш, и какви са те?
2. Кои са темите или ситуациите, в които е важно за теб да можеш да разговаряш с родителите си (или с възрастните, които се грижат за теб) и да разчиташ на тяхната подкрепа?
3. Кои са най-важните неща, от които според теб има нужда дете, живеещо без родителите си?
4. За кои решения, които родителите ти (възрастните, които се грижат за теб) вземат, би искал/а да те питат какво е мнението ти? Случва ли се това в семейството ти (с възрастните, с които живееш)?

В област здраве:

5. Как според теб изглежда болница, в която децата могат да получат добра здравна грижа и да се лекуват в подходяща обстановка?
6. Какво според теб могат да правят лекарите и сестрите в една болница, за да помагат на децата да се притесняват по-малко, когато са болни?

Какви отговори получихме:

В област семейство:

- По какъв начин най-много харесваш да прекарваш време с родителите си (или с възрастните, които се грижат за теб, ако не живееш с родителите си)? А има ли неща, които би ти харесало да правиш с родителите си (с възрастните, които се грижат за теб, ако не живееш с родителите си), но не правиш, какви са те?

Най-обичаният начин от децата за прекарване на време с родителите им е, когато споделят някакво любимо на всички хоби или пък просто споделят време заедно (97 мнения):

- В 27 от тези мнения децата посочват разнообразни дейности, чрез които споделят време с родителите си, ето някои от тях: „[о]бичам да чета с майка ми, тя има голяма колекция от книги и когато прекарваме време в обсъждането на тяхното съдържание. Не бих заменил това с други занимания, но дори и да не правехме това, а нещо друго, аз все още бих прекарвал време с нея“; „[с] нашите обичаме зимата да ходим на кънки и да прекарваме заедно повече време в моловете, а лятото ходим на басейн“; [к]огато просто се забавляваме всички заедно - може да сме някъде навън или просто да си чилваме въщи...“; „[о]бичам да прекарвам време с нашите в разказване на вицове“; [в]къщи, винаги се чувствам добре с родителите си и няма такива неща, които да не искам да правя с тях“; „[д]а ходим на село“; „[х]аресва ми просто, когато сме заедно“; „[м]ного обичам, когато ходим за риба или сме на излет и заедно приготвяме палатката, а след това и барбекюто (в тези ситуации сме доста сплотени)“; „[н]ай-много ми харесва, когато със семейството ми се съберем на село, близо до камината и играем карти, тъй като в забързаното ни ежедневие не ни остава време да се „поглезим“ с подобни разтоварващи игри“; „[д]а пием кафе в събота сутрин“; „[о]бичам да прекарвам време с майка ми по различни начини, но най-обичам да се съберем с нея и да гледаме телевизия, да разказваме за различни неща, както и да ми говори как трябва да преборим образователната система, за да може да се справям в живота и подобни интересни теми“.
- в 15 от тях децата посочват, че обичат разходки с родителите си. Отговорите най-често са „разходка“ или „дълга разходка“, децата, които са по-конкретни, казват, че обичат да се разхождат в планината, в парка, да ходят на поход или на къмпинг с родителите си.
- в 13 децата казват, че харесват да пътуват с родителите си – на почивка, в страната или в чужбина.
- според 12 мнения най-приятно е да гледаш филми или да ходиш на кино с родителите си, 2 деца към филмите, добавят и театър, а 1 - балет. Повече са децата, които казват, че гледат филми въщи, от тези, които казват, че ходят на кино, за да гледат филми.

Eurochild
Putting children at
the heart of Europe

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

- друга обичана от децата дейност с родителите е играенето на игри (**11 мнения**), **според 8 мнения** най-хубаво е, когато празнуват празници с родителите си, **според 6** – когато пазаруват заедно и **според 5**, когато се събират заедно за вечеря.

Има 14 мнения, според които най-приятно е да разговаряш с родителите си: „[м]оже да е ортодоксално или старо, но най-обичам да се събера с цялото семейство вкъщи на дивана или на масата и да си говорим, това е най-хубавото нещо, което мога да правя с нашите, просто да стоим и да прекарваме време заедно и да си говорим“; „[а]ми като цяло много обичам да говоря с тях до момента, в който всъщност не се окажем на различни мнения, те не приемат моето и започнат да ми викат“; „...и си разказваме интересни случки от деня“; „[к]ато си говорим кой какво е направил, кой какво е разбрал“; „[о]бичам да прекарвам време с родителите си, независимо къде е, важно е да общуваме“; „[н]а мен ми харесва да прекарвам време с родителите си. Харесва ми да говорим за неща, за които ми е по-необичайно да говоря с приятели“; „... да се допитвам за съвет“; „[п]о принцип нямам време да прекарвам толкова време с родителите си, но по принцип ми харесва да си говорим за неща, които засягат пряко мен“; „[с]ъщо така обичам да прекарвам времето си с тях е да говоря (споря в повечето случаи) по неща, които касаят бъдещата ми професия“.

7 от децата казват, че не прекарват достатъчно време с родителите си:

- **2 от тях не посочват причина:** „[б]и ми се искало да прекарваме повече време заедно“; [н]е правим нищо заедно, освен да си говорим по време на вечеря, а след това да си играя пред компютъра през свободното време“.
- **5 от тях казват, че не обичат да прекарват време с родителите си или, че нямат време да го правят:** „[н]е обичам да прекарвам много време с родителите си, защото имаме различни мнения по повечето въпроси и винаги се стига до лично засягане на интереси. Би ми харесвало да говорим свободно и като цяло да прекарваме време заедно, в което да опознаят дъщеря си“; „[н]е прекарвам време с тях“; [п]о принцип нямам време да прекарвам толкова време с родителите си, но по принцип ми харесва да си говорим за неща, които засягат пряко мен“.

На втората част от въпроса: „А има ли неща, които би ти харесало да правиш с родителите си, (с възрастните, които се грижат за теб, ако не живееш с родителите си), но не правиш, какви са те?“ рапортьорите получиха 15 мнения, ето някои от тях: „...въпреки това бих искала също така да играем някакви семейни игри заедно или просто повече да си говорим“; „...но има нещо, което не правим, но искам да правим и това е да излизаме заедно“; „...би ми харесало да готвим заедно например“; „[б]их искал да отидем цялото семейство на пазар (по-често) и всеки да си купи това, което му е нужно; „[б]и ми харесвало да говорим свободно и като цяло да прекарваме време заедно, в което да опознаят дъщеря си“; „[н]ай-приятно ми е, когато съм на почивка с тях, защото екскурзиите и почивките с тях като цяло не са обикновени, а винаги се случват интересни неща, правим необикновени неща и се забавляваме...Ии напоследък все по-рядко ходим

на почивки, така че би ми харесало да го правим по-често“; „[н]е, няма такива, нашите ми обръщат достатъчно внимание и се грижат да не ми липсва нищо, както от времето, така и от подкрепата им. Правим много неща заедно и не мисля, че има нещо, което да добавя; „[и]злизаме и ядем, и споделяме, не мисля, че има какво още да искам от тях“; „[д]а прекарваме повече време в разговори за живота“

- **Кои са темите или ситуациите, в които е важно за теб да можеш да разговаряш с родителите си (или с възрастните, които се грижат за теб) и да разчиташ на тяхната подкрепа?**

На този въпрос децата са отговаряли от две различни гледни точки: едната е теми и ситуации, за които вече говорят с родителите си (възрастните, които се грижат за тях) и са важни за тях, а другата теми и ситуации, за които биха искали да разговарят, но това не се случва. Резултатът по-долу касае важните за децата теми и ситуации и не дава информация дали вече говорят за тях в семействата си (с възрастните, които се грижат за тях) или не.

Според най-много (25) мнения за децата е важно да могат да разговарят с родителите си (с възрастните, които се грижат за тях) за всичко: „[т]ози въпрос леко е труден, не знам как да отговоря, но с мама си говорим свободно по всякакви теми за мен май няма важни теми, по които да говорим специално“; „[з]начи, най-важно е да можеш да говориш с родителите си за всичко, хайде има си неща, дето няма смисъл да питаш нали, ама неща като планове за бъдещето, по отношение на гаджета, професии и така нататък винаги е добре да имаш малко помощ. Малко опит от хора, които са живели повече, особено от родителите, щото те няма как да ти желаят лошото“; „[у]спявам да разговарям за всякакви теми с родителите си, без да изпитвам никакво неудобство или страх да бъда недоразбрана“; „[м]ога да разговарям с родителите ми по всякакви теми и в сериозни ситуации знам, че мога да разчитам на тях“. Според 2 от тези мнения е хубаво да можеш да разговаряш за всичко с родителите си (с възрастните, които се грижат за теб), но е важно да запазиш и свое, лично пространство: „[в] моето семейство се обсъжда абсолютно всичко (по-скоро ми се искаше да не е така, все пак личното пространство е важно)“; „[х]убаво е да разчиташ на тях във всякакви ситуации, но също така е полезно и да не се обръщаш за помощ към тях за всичко, за да можеш да се справяш сам с нещата, когато това е възможно“.

14 от мненията на децата казват, че имат нужда от разговори с родителите си (с възрастните, които се грижат за тях), когато се нуждаят от подкрепа: „...да ме подкрепят, когато знаят истината и, че съм прав“; „[з]а мен е много важно родителите ми да ме подкрепят, когато получа някаква слаба оценка или резултат, защото тогава се чувствам много малоценна и искам някой да ме подкрепи и да говорим за това, не да ми се кара“; „[б]их искала да получа разбиране от тях, ако им кажа ПРИМЕРНО, че съм хомосексуална

или ПРИМЕРНО съм употребила наркотик вследствие на нещо, което ми се е случило и съм се почувствала, че трябва да го направя тоест да пуша“; „[к]огато съм неуверена, ... когато се страхувам“; „...или се чувствам зле по някаква причина“; „за мен е важно, например, ако открия моя тип момче, което да обичам, да ме подкрепят и да не ме ограничават от него“; „[а]з често говоря с нашите по различни теми като страховете ми, моите намерения, ежедневието ми, чувство за вина - винаги ме разбират и ми дават подкрепа и консултации“; „[к]огато съм несигурна в нещо“; „за мен е важно да говоря свободно с родителите си относно чувствата и постъпките си в определени ситуации“; „[н]ай-често им споделям проблеми от ежедневието си, с които те ми помагат да се справя“.

Следващите най-често давани отговори (13 мнения) са, че децата искат да разговарят с родителите си (с възрастните, които се грижат за тях) по въпроси, които се отнасят до бъдещето им развитие: „такива свързани с житейския път“; „и как ще продължа за в бъдеще, смисъл работа и завършване на висше образование“; „[з]а бъдещата ми професия“; „[е]дна от важните теми за мен е тази много популярната какво да продължа да уча след 12 клас“; „[м]ога да разчитам на нашите за подкрепа за неща от училище, за помощ в извънкласни дейности и проекти. За мен е важно да ме подкрепят по въпроси, свързани с бъдещето ми – кариерно развитие и висше образование.“

8 са мненията, според които, е важно да можеш да разговаряш с родителите си (с възрастните, които се грижат за теб), когато имаш нужда от съвет, за да се справиш с някаква ситуация: „[в]ажно е родителят да се отзовава, когато детето му има нужда от съвет...“; „[р]азбира се, повечето деца не знаят как да говорят с родителите си и не се допитват до тях, затова е важно и родителят да комуникира често със сина/дъщеря си“; „[а]ми например, ако имам проблем с някой приятел или с някой, който ме тормози“; „[к]огато ми предстои да направя важен избор в живота си или съм под напрежение и стрес“.

Според равен брой мнения (7) е хубаво да можеш да си говориш с родителите ти (с възрастните, които се грижат за теб), когато:

- **имаш проблеми в училище:** „ако имам проблеми в училище с някои съученици“; „[к]огато обсъждам спорни ситуации, възникнали в училище“; „[т]емите, които са ми важни, са главно по повод училище, някакъв изникнал проблем“;
- **по въпроси, свързани с пубертета и секса:** „и с известно неудобство обсъждане на въпроси, свързани със сексуалното възпитание“; „[д]а мога да споделям с тях и да разговарям по различни теми, като например половото съзряване“; „относно пубертета“; „[и]ма много деца, които се притесняват да говорят с родителите си относно сексуалната си ориентация и секса като цяло, но аз се радвам, че моето семейство ме предразполага да провеждам такива разговори с тях“.

7 са и децата, които казват, че не обичат да разговарят с родителите си (с възрастните, които се грижат за тях): „[н]е обичам да говоря с родителите си по лични теми, а по-скоро с приятелите си. Не знам защо е така“; „не знам защо, но обичам сама да си правя всичко и изобщо не се допитвам до когото и да е“; „[в] никакви теми не мога да разговарям с родителите ми, защото много ме изнервят. Не проявяват разбиране към моите интереси, идеи“; „[з]а всичко, през което преминавам. Искам да могат да ме изслушат и да ме разберат вместо само да ме назидават“; „[н]е мога да разговарям със възпитателите ми по много теми“.

2 са децата, които казват, че разговарят с родителите си, за да получат разрешение за нещо: „[з]а това, например, дали мога и до колко мога да излизам“; „[а]ми по принцип главно говоря с тях, за да искам някакви позволени за различни неща, рядко водим разговори за нещо малко по-така. Най-често е на две на три как са минали дните ни и ако случайно аз и брат ми решим да питаме дали може да отидем някъде или да направим нещо“.

Според 2 от мненията децата разговарят с родителите си (с възрастните, които се грижат за тях) по теми, свързани с приятелите и 1 дете казва, че разговаря с родителите си по въпроси, свързани със здравето му.

- **Кои са най-важните неща, от които според теб има нужда дете, живеещо без родителите си?**

В най-много от мненията си (46) децата казват, че дете без родител има нужда най-вече от емоционална подкрепа: „[с]поред мен, децата, живеещи без родители, имат най-голяма нужда от любов и грижа“; „да се чувства обичано и закриляно“; „трябва със сигурност да се чувства обичано и ценено“; „разбиране“; „[и]ма нужда от обич, внимание и сигурност“; „Има нужда от обич и топлина, от емоционална връзка“; „[в]сякакъв вид подкрепа, която съществува“; „[в]нимание и заинтересованост за неговото ежедневие, също така и уважение на мнението“; „[е]дно дете, живеещо без родители си, има нужда да се чувства обичано и да получава подкрепа. Не бива да се чувства изоставено“; „[м]орална подкрепа“.

Следващи по брой са мненията (13), според които, дете без родители, има най-голяма нужда от подкрепата на връстниците си и/или от приятели: „[а]ко детето няма родители, то трябва да бъде разбрано и прието от връстниците си“; „[а]ми да имат едно приятелче дете да си говорят и да се подкрепят духом“; „[п]риятелство е най-важно според мен“; „[н]аистина много добри приятели“; „човек, с когото може да говори, да прави приятни за него неща и да се забавлява“.

Според равен брой (22) мнения, дете, живеещо без родителите си има нужда от среда, близка до семейната:

- **11 от мненията на децата посочват конкретно “приемно семейство”:** „и да имат късмет малко или много да попаднат в хубав дом“; „[м]оже би пак не съм разбрала, но по-добре ще е, ако се намери семейство, което има средства да го гледат“; „обич от приемни родители“; „според мен е най-важно за това дете да го приемат в някакво семейство и да живее щастливо“; „[х]ора, които да са до него, да го подкрепят, да го обичат, да го възпитат и да му помогнат“.
- **също 11 мнения говорят за “близки възрастни”:** „[н]а децата без родители животите им са много трудни и според мен на тях им е нужно човек, на който могат да се доверят за тяхното личностно и емоционално развитие“; „...и да има опората на човек, който смята за авторитет“; „...и някой, който да се грижи добре за него, да му е като истинско семейство“; „[д]етето има нужда от хора, на които да знае, че може да разчита и те да бъдат неговото семейство“; „[и]ма нужда от хора, които да го подкрепят във всяко начинание, с което се захване“.

13 са мненията, според които за децата, живеещи без родители, най-значими са базовите потребности: „[п]одслон, семейство, да има какво да яде и какво да облече“; „дом и грижи“; „те имат нужда от добри условия“; „[р]азбира се храна, подслон, дрехи и т.н. също са изключително важни“; „[и]наче предполагам, че има нужда най-важното от покрив над главата си, храна, дрехи и може би малко по-спокойна обстановка, в която да расте“, „пари“; „финансова помощ“; „...и достатъчно парична подкрепа“.

6 са мненията, които казват, че най-вече са важни хубавата среда и доброто образование: „[щ]е кажа задължително правилна среда и добро образование, защото Уинстън Чърчил е казал: „Самотните деца, ако се спасят от изкушенията на младостта, израстват здрави и силни“, тоест едно дете в тези условия трябва да бъде пазено и насочвано в правилна посока“; „[у]чилищна среда и среда като цяло, в която израства и се развива, както и да има модел за подражание“; „правилното образование“.

В 3 от мненията си децата казват, че възможностите за развитие са най-значими за децата, живеещи без родителите си: „и от възможности да се развива“; „помощ за реализация“; „трябва поне някой да вярва в способностите на детето и да го подтиква да ги развива“.

- **За кои решения, които родителите ти (възрастните, които се грижат за теб) вземат, би искал/а да те питат какво е мнението ти? Случва ли се това в семейството ти (с възрастните, с които живееш)?**

В някои от отговорите на този въпрос трудно може да се разграничи дали детето участва във вземането на съответното решение или би искало да участва, затова мненията на децата и тук са разделени в категории според вида решение, в което имат желание да участват, а не според това дали се случва. В края на резултата по този въпрос ще изведем

всички примери, които децата са дали, относно решения, за които искат да бъдат питани, но не са.

Най-много са мненията на деца (22), които искат да участват и/или участват във вземането на всяко решение, което се отнася лично до тях или до семейството им. Според 3 от тези мнения такъв тип решения са и единствените, които представляват интерес, от останалите въпроси не се интересуват: „когато се взимат решения, засягащи мен и цялото семейство“; „[з]а решения, които имат влияние върху мен, които в никакъв случай не бих могла да взема сама, но и родителите ми не биха могли да вземат сами“; „както и ме питат за всичко което пряко ме засяга“; „[б]их искал да бъда питан за повечето въпроси, които възникват в моя дом, което се случва почти винаги“; „[а]ко е нещо сериозно и ме засяга, родителите ми обикновено ме питат за мнението ми“; „[к]огато се взимат решения, които засягат мен, ги взимаме заедно“; „[п]онеже аз живея само с майка си, уважавам всички взети от нея решения, но въпреки това у дома се обсъждат всички въпроси заедно преди да се вземат решенията“; „[д]а, често... Мисля, че е важно особено, ако детето е по-голямо, родителите да обсъждат важни решения, свързани с личния му живот заедно с него“, „само за неща, които ме засягат, иначе не ми пука и да ме питат“; „ако ме питат за нещо, което ме засяга да, но иначе не ме интересува много, много“.

На второ място (18) са мненията, според които децата са питани или искат да бъдат питани за всичко: „за всичко се допитват до мен“; „[н]яма такива решения, които да не съм питан“; „[в]инаги питат за мнението ми!“; „[н]яма решения, които родителите да не ме питат“; „[в]инаги ме питат, няма решение, което да не е взето заедно с мен“; „[в]инаги ме питат, освен ако не е някоя много важна тема, в която не съм компетентна“; „[в]инаги питат какво е моето мнение и в повечето случаи мненията ни съвпадат“; „взимам решенията заедно с родителите ми“.

6 са мненията на деца, които казват, че родителите им не ги питат при вземането на решения, питат ги рядко или не вземат предвид мнението им: „[б]и било прекрасно, ако родителите се допитват по-често до децата си за всевъзможни неща, дори и за най-дребното като какъв вид салам да купят, по този начин се оформя мнението на детето и то не се чувства като безгласна буква, свикнала да приема мнението на другите, без да изказва свой възглед. Но, уви, много малко родители зачитат мнението на децата си като особено важен фактор за взимане на решения“; „... но за по сериозни теми ми казват като порасна тогава ще говорим“; „[з]а въпроси, които касаят цялото семейство. Нашите често си правят планове и ме включват в тях без да се допитат първо до мен“; „[м]ного често родителите ми взимат най-безумните решения, с които аз изобщо не съм съгласна, но това по никакъв начин не зависи от мен. Най често си пръскат парите за глупости, но нямам много право на глас, главно защото те са си техни. Иначе бих желала да имам...“; „[с]лучва се рядко. От неща като къде да пътуваме до неща, свързани с бъдещето ми“; „[ч]есто не ме питат, но е важно да се обсъжда всичко, особено след една определена възраст“.

В 5 от мненията си децата казват, че са питани при вземане на решение за бъдещето им и за професионалното им развитие.

Равен брой са мненията (3) на деца, които казват, че участват при решения, свързани с предстоящи пътувания и такива, касаещи дома, в който живеят.

3 деца казват, че сами вземат решения: „взимам решенията сама, защото не съм добре с нервите и не обичам да взимат решения вместо мен“; „[п]о принцип вече аз вземам повечето решения те само ги одобряват или не“; „[а]ми мисля, че не се е случвало, по принцип аз взимам решенията за себе си и се допитвам до тях“.

В 2 от мненията децата казват, че взимат отношение за менюто вкъщи.

Единични са мненията, според които децата участват при вземане на решение за преместване, при определяне на покупки или за подаръци.

Ето и темите, по които част от децата казват, че не са питани от родителите си (от възрастни, които се грижат за тях): „[а]мии не бих искал относно всичко да взимам отношение, но за по-важни неща, които ме засягат, бих“; „[в]инаги държа на това родителите ми да ме питат за плановете ми – университета, в който ще уча и бъдещата ми кариера, защото понякога питат за плановете ми преди да запазят почивка или билети за някакво представление, но това много рядко се случва“; „[п]о възможност за всичко - от това какво ще ядем за вечеря, до това къде и кога ще ходим на почивка. По принцип искат мнението ми, но не винаги го вземат предвид“; „[б]их искала родителите ми да се допитат до мен относно бъдещето, а не да налагат желанията си“; „[б]их се радвала да искам мнението ми за всичко“; „[б]их искал да участвам в темите, свързани с доходите на семейството“; „[б]их искал да ме питат за мнението ми кога и къде да отидем на почивка лятото“; „[а]ми като цяло за всичко... не мисля, че имам много избор. Не изразявам много мнение, защото много често не се зачита“.

Отговорите на една част от децата не касаят пряко въпроса, но са индиректно свързани с него, затова също го включваме в резултата: „[д]а ми имат доверие“; „[д]а не ми определят те приятелите, с които дружа, ако не се науча сам/а да взема решения, как ще се справя един ден след като напусна дома си и трябва да съм самостоятелен/а“; „[с]мятам, че всички решения, които родителите ми вземат, са важни и правилни за мен, затова много рядко се случва да не се разбираме по някои теми. И да, случва се да ме питат за определени въпроси, които очевидно ме засягат“; “не знам“; „[а] за решенията, за които бих искал да ме питат, примерно добре ще е да ме питат, ако искат нещо да направя за тях. Не че няма да го направя, ако просто ме накарат, обаче вълшебната думичка „моля“ си е вълшебна. Примерно аз се карам с мама най-много като ми каже заповеднически да направя нещо. Аз винаги я питам може ли, не казвам че съм по

специален от нея, но трябва да има уважение и от двете страни, също трябва родителите да се допитват до теб по отношение например на бизнес планове или просто за това в какво смятат да вложат бюджета на семейството просто, за да знаеш“; „[с]ъгласявам се с решенията им“.

В област здраве:

- **Как според теб изглежда болница, в която децата могат да получат добра здравна грижа и да се лекуват в подходяща обстановка?**

Деца коментират най-много обстановката на болница за лечение на деца (37 мнения):

„[б]олницата трябва да е цветна и приветлива, за да е подходяща за деца“; „и коридорите да са приветливо изглеждащи“; „[с]поред мен болницата, в която се лекуват деца, трябва да има максимален брой единични стаи или дори с две легла, но не и повече. Аз лично, последният път, като бях в болница, бях с още трима в стаята и изобщо не е комфортно, докато миналия път бях сам в една стая и имах телевизор, в който можех да си пускам куп неща, прочетох 3 книги и реших един лист задачи по химия, два даже и се чувствах като на хотел. Така че, да, възможно най-много спокойствие трябва да се осигури на децата и дружелюбно отношение“; „[с]поред мен е хубаво да има играчки и външният вид да е забавен и приветлив“; „[м]ного уютно, така че да се чувстват все едно са у дома си“; „подходяща температура в стаята (тоест да е топло)“; „[с] много храна, повече свободни стаи пълни с играчки; сградата да е по-интересна и отвътре, и отвън“; „голяма болница“; „[а]ми като има разни красиви картинки по стената“; „[а]ко не е толкова плашеща“; „[а]ко не прилича на затвор“; „[б]олницата да е с големи стъкла, просторна“; „[а]ко става въпрос за такава детска болница, първо трябва да се погрижат за вида ѝ, за да може, когато децата влязат в болницата, да не се страхуват, а да се отпуснат по време на престоя си“; „[б]олницата трябва да е обзаведена с удобни мебели“; „с много места за игра и съответно много игри и играчки“; „[б]олницата трябва да изглежда уютна, да има всякакви развлечения, за всякакви възрастови групи“; „[з]а най-малките деца е важно да има играчки, рисунки по стените, да има място, където могат да отидат да си играят и срещат с други деца“; „приятно за деца, може би с телевизор, красиви тапети или рисунки по стените. Удобни легла“; „[б]олницата в моите представи има много цветя в градината, а отвътре е много шарена“; „[а]з си представям кабинетите на детските лекари, изрисувани с анимационни герои от познати детски филмчета“; „[в] болницата трябва да има детски кът“.

Следващо по важност според децата в болница, подходяща за лечението на деца, е доброто отношение на лекарите (23 мнения):

„[е]дно дете в болница най-вече се нуждае от добри грижи и внимание, както и да му бъде казвано защо е там и какво може да му се случи по начин, който то би възприело правилно“; „служителите там да са мили и разбиращи и педагози“; „...и искрено загрижени за децата лекари и сестри“; „...и най-вече

добро отношение“; „...и ведри и усмихнати лекари и сестри“; „...също така да бъде обръщано внимание достатъчно и равно към всички деца“; „лекарите да са добри и дружелюбни“; „[л]екарите, които се грижат за децата, да са мили и с любов да се грижат за тях“; „[с]естрите трябва да са мили и грижовни и да умеят да забавляват децата и да ги разсейват от болестта“; „[с] добри и приятелски настроени лекари, които не търсят просто начини как да източват здравната каса“; „[б]олница, в която децата се чувстват обичани“; „[п]ерсоналът трябва да бъде загрижен и мил“; „[а]ми според мен трябва да има добри доктори/сестри, които да ги успокояват, че нищо няма да им се случи. Да осигуряват поне малко опора на това дете, защото вероятно е уплашено“; „с персонал, който си върши работата с удоволствие“; „...и да има начини за подобряване на техния (има се предвид на децата) емоционален и психически комфорт по време на престоя им“.

В 18 от мненията си децата обръщат внимание, че е много важно лекарите и сестрите в болницата да бъдат висококвалифицирани професионалисти: „а персоналът - висококвалифициран и дружелюбен към децата и родителите“; „млади и добри лекари/лекарки“; „с достатъчно детски психолози и педиатри“; „[н]аистина добри и квалифицирани лекари“; „[д]обри специалисти“; „и добри лекари“; „и най-важното опитни лекари“; „[б]олница, в която лекарите няма да мамят или пък да си прибират парите в джоба, които са им дадени от някой за “уж” направени манипулации, операции и др. Тези пари трябва да се използват разумно, тоест да ги използват за нови оборудвания и стерилна среда задължително!“; „образовани лекари, компетентни специалисти“; „в която има много добри лекари“.

16 от мненията на децата казват, че е важно болницата да бъде оборудвана с добра апаратура и в нея да работи достатъчно за размерите ѝ персонал: „[р]азполагаща с достатъчно апаратура, лекарства, персонал и всичко необходимо“; „[п]редполагам добре оборудвана с много педагози, професионалисти, но според мен трябва като цяло всички болници да са такива, не само тези за децата. Естествено, ако е за бебета, трябва да са си в отделни отделения с друга апаратура“; „[н]ужни са всякакви видове техника, която не заплашва живота на детето“; „оборудване, специализирано за деца“; „[в]исокотехнологично оборудване; „[д]обра и нова техника“; „[м]одерно медицинско оборудване“; „а персоналът - висококвалифициран и дружелюбен към децата и родителите“; „млади и добри лекари/лекарки“.

13 мнения отделят внимание на хигиената в болницата: „[х]игиената трябва да е на много високо ниво“; „стерилна среда“; „не мизерна“; „[т]рябва на първо място да бъде чисто, всъщност не си представям болницата по различен начин, а може би само с по-добра хигиена“; „хигиенизирана“; „и чисти условия“ ; „чиста“.

Единични са мненията на деца, които обръщат внимание, че болницата трябва да бъде подходяща за всякакви проблеми, лечението да бъде безплатно и децата да имат равен достъп до него и храната да бъде добра.

- **Какво според теб могат да правят лекарите и сестрите в една болница, за да помагат на децата да се притесняват по-малко, когато са болни?**

Най-много от отговорите си (46 мнения) децата съсредоточават върху грижата и вниманието от страна на лекарите: „[д]а ги предразполагат и да бъдат внимателни, докато си вършат работата.“; „[д]а се грижат за децата така, че те да се чувстват добре.“; „[д]а се държат с тях мило и разбиращо.“; „[д]а са мили с тях, да се усмихват и просто да се опитат да предразположат децата да се отпуснат.“; „[д]а показват топлина и подкрепа.“; „[п]ерсоналът трябва да е любезен към малките си гости“; „[с]естрите и лекарите да са по-дружелюбни, защото те би трябвало сами да се сещат, че това са малки деца и се плашат от най-малкото повишаване на тона или каране“; „[т]е трябва да са грижовни, професионалисти и с добри обноски“; „[м]огат да имат по-мило отношение“; „[л]екарите и сестрите трябва да подхождат с повече внимание и разбиране към децата“; „[п]росто да са мили, да ги предразполагат да говорят с тях“; „[д]а бъдат по-внимателни, по-добри, дори понякога да се правят на забавни и да не забравят, че това все пак са деца“; „[д]а са мили и дружелюбни към децата, да им обръщат достатъчно внимание“; „[с]амите те трябва да са по-усмихнати и любезни“; „[д]а говорят мило с тях, на по-достъпен език“; „[д]а се грижат за психическото и физическото състояние на пациентите“; „[д]а реагират бързо в спешни ситуации и да се грижат внимателно за болните и пациентите“ ; „[д]а играят игри и да се отнасят добре към тях“ ; „[д]а обръщат внимание на пациентите, за да са сигурни, че са добре и да се грижат за тях“.

Според 28 мнения на децата лекарите и сестрите трябва да умеят да предразполагат децата и да ги успокояват:

- **една част от децата смятат, че е възможно чрез посланията, които медицинските служители комуникират:** „[д]а ги убедят в това, че няма нищо страшно“; „[т]рябва да полагат максимално повече усилия да отпуснат едно дете, да го предразполагат, да го успокояват и да полагат максималния труд и усилия за оздравяването му“; „[с]поред мен да говорят с тях и да им казват да не се притесняват и че са в добри ръце“; „[д]а разговарят повече с тях, да се интересуват от техните хобита, навици, интереси“; „[а]ко дете остане да пренощува в болница, някак си да му отвлекат вниманието от болестта и да го накарат да се почувства по-добре“; „[м]оже би, ако имат време по някакъв начин да се опитват да им оправят настроението, такива неща“; „[д]а ги откъсват от ежедневието във болницата и болничната стая“; „[д]а общуват повече с децата“; „[и] да не ги натоварват с терминология“; „[д]а говорят мило с тях, на по-достъпен език“; „[д]а говорят с децата за хубави неща и на позитивен и приятен език да им обясняват за техните

проблеми“; „[д]а подкрепят и насърчават болните деца независимо каква е тяхната диагноза“; „[д]а ги развеселяват и да обръщат внимание“.

- **а друга част – ако лечението преминава през подходи на игра:** „[м]оже би биха могли да успокояват децата като им пускат детски филмчета, плюшени играчки или подобни, отвличащи вниманието неща“; „[д]а използват различни методи, като да поднасят леченията като игри“; „[м]оже би да се заиграват с тях“; „[л]ечението, ако може, да се направи по-забавно и интерактивно“; „[м]исля, че трябва да ги накарат да мислят за друго, освен болката, чрез кратки истории“; „[д]а им разкажат истории как други деца са се справили и с примери от любимите им анимационни герои, да ги успокоят и да ги поставят в такава ситуация, че все едно те са героя“.

В 13 от мненията си директно и индиректно децата дават препоръки към лекарите и сестрите какво да НЕ правят, когато помагат на децата да са по-малко притеснени:

„[п]реди всичко лекарите трябва да осъзнаят, че преди всичко те се грижат за хората от обществото и не трябва да избиват личните си проблеми в работата си с деца“; „[з]а да се чувстват по-добре децата, лекарите трябва да говорят с тях и да се опитват да ги предразположат към лечението, а не само да ги гледат отдалеч като опитни зайчета и да обсъждат всичко единствено с родителите им“; „[т]рябва преди всичко да имат някакво отношение към тези деца, да не им викат, да не ги малтретират, тормозят психически...“; „[а]ми повечето лекари се държат зле, би било добре да са по-добри“; [л]екарите и медицинските сестри да обръщат внимание на всички, а не само на тези с големи възможности...“; „[в] България отношението на персонала в която и да е институция е меко казано нелюбезно“; „[н]е трябва да ги стресират, а напротив. Трябва да ги успокояват“; „...не само да разговарят с родителите им и да говорят за тях в 3то лице“; „[т]е трябва да им вдъхват надежда, а не да ги стресират с факти за още неустановената болест“; „[н]е знам, да не им крещят...“; „[л]екарите и медицинските сестри в днешно време са толкова незагрижени за децата“; „[а]ми какво могат да правят? В България много лекари правят грешки, била съм свидетел. Ако са внимателни, могат да излекуват доста болести, но има какво повече да се изисква“.

В 5 от мненията си децата казват, че е важно лекарите и сестрите да имат приятелско отношение, да показват съпричастност и разбиране на ситуацията, в която детето се намира: „[д]а се държат приятелски“; „[н]ай-добрият начин да си съпричастен към това, което чувстват децата, е да се държиш с тях, както би се държал със своите собствени“.

4 мнения обръщат внимание на облеклото: „[с]ъщо трябва и униформата на лекаря да бъде променена, понеже за едно дете е доста стряскащо да види как непознат човек с бял костюм му приказва странни неща“; „[л]екарите и сестрите трябва да се обличат в цветни престилки“; „[д]а са облечени в престилки със различни животни и герои от филмчета“.

2 от децата казват, че биха се чувствали по-добре, ако лекарите са млади.

Изводи:

*Изводите, които предлагаме, отразяват какви акценти ние откриваме в получените от децата и младежите мнения, а не представляват обобщение на мненията им. Месечният резултат на Национален Юрочайдл форум – България не е статистически представителен и не е изследван, той отразява автентичното мнение на деца, взели участие в месечната тема.

- Във всеки от въпросите по различен повод децата изразяват мнение, че имат нужда от подкрепата на възрастните (родители, близки възрастни, лекари), когато преминават през трудни и емоционални моменти в живота си.
- Най-много деца казват, че за тях е важно да могат да разговарят с родителите си за всичко и най-много деца казват, че биха искали да участват във вземането на решения за всичко, но само според 14 мнения на децата най-приятния начин за прекарване на време с родителите или близките възрастни е в разговор.

Можете да ни пишете, в случай че имате интерес към суровия резултат на мненията, получени в НЕФ, през този месец.